

Sleepnetwet, FBI & Bits of Freedom

Jos Damen bekijkt nieuwe ontwikkelingen op informatiegebied met een kritische blik.

Door: Jos Damen

Ik ben dol op films en boeken die zich deels in bibliotheken afspelen. Dat werk varieert nogal in kwaliteit: van een prachtig boek als *The spy who came in from the cold* van John le Carré tot een ranzige pornofilm als *Debbie Does Dallas*. Je struikelt over de stereotypen, maar dat maakt het niet minder fascinerend. Zes jaar geleden maakte Clint Eastwood *J. Edgar*, een mooie, licht eenzijdige film over J. Edgar Hoover, de man die zijn halve leven directeur van de FBI was.

In het begin van de film lopen we in Washington een bibliotheek binnen. Een verlegen J. Edgar Hoover (jazeker: Leonardo DiCaprio) neemt een charmante secretaresse van het ministerie van Justitie mee naar zijn eerste werkomgeving: de Library of Congress. De bleue Hoover probeert daar Helen Gandy te interesseren voor de systematische catalogus ('mijn uitvinding'), en fantaseert over hoe je zoveel mogelijk mensen kunt classificeren 'met een eigen fiche en nummer en hun vingerafdrukken'. De charmante Helen is overduidelijk in andere zaken geïnteresseerd, maar blijft (misschien daarom wel) heel haar leven Hoovers secretaresse.

Big Brother

Big Brother is watching you – daar gaat het natuurlijk om. Het is fascinerend hoeveel je tegenwoordig met een uurtje zoeken op internet over iemand bij el-

Stills uit
de film
J. Edgar

— vervolg ToF of soF —

kaar verzamelt. Dat komt deels door onze eigen slordigheid en exhibitionisme, en deels omdat alles opgeslagen en verzameld wordt. Google en Facebook zijn er meesters in om die informatie vervolgens in te zetten voor gerichte reclame. Het merendeel van de zoekacties op internet loopt mondiaal via Google, en Facebook verbindt anno 2017 2 miljard mensen met elkaar. Via Google liepen in 2017 4,5 miljard zoekacties per dag. Dat was meer dan 50.000 per seconde. Hoeveel is een miljard keer een cent?

Bescherming

Op die informatievergaring komt in 2018 binnen de hele Europese Unie voor de burger enige bescherming via de *Algemene verordening gegevensbescherming* (AVG, zie tinyurl.com/y9etat9b en IP 6 / 2017). De verwachting is dat dit de burger enigszins tegen met name de gretige aanbieders van digitale diensten zal beschermen, die als tegenprestatie voor de gratis diensten hun gebruikers tot in het oneindige volgen. Alle lezers van *IP* legen natuurlijk wél regelmatig hun cache en verwijderen de cookies die op hun pc of ander apparaat geplaatst worden – maar 98 procent van de gebruikers doet dat niet.

Goudmijn

Een massa aan informatie is een goudmijn, en niet alleen voor adverteerders. Ook voor politieke machthebbers en voor veiligheidsdiensten is informatie macht. De gebruikers van internet willen gratis diensten en betalen daarvoor met hun privacy. Jaren geleden kreeg ik op de pc op mijn werk reclame voorgeschoteld voor een vakantie in Italië. Daar had ik op mijn werk nooit naar gezocht, maar twee avonden daarvoor wel op de pc bij mij thuis. Google had

allang de koppeling van die twee IP-adressen gemaakt – lang voordat ik daar zelf over nagedacht had.

Nieuwe wet

Veiligheidsdiensten verzamelen digitale informatie, en halen uit die massa informatie weer andere gerichte informatie. De Nederlandse wet beschermt ons niet tegen Google en Facebook, en slechts een klein beetje tegen de Nederlandse veiligheidsdienst. Per 1 september is de *Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten 2017 (Wiv)* ingegaan – goedgekeurd door de Tweede en Eerste Kamer. Dat is mooi, want dat geeft de burger in elk geval een beetje bescherming.

Extra vangst

Wie de 66 pagina's van de wet echter doorneemt (zie tinyurl.com/yccv2h9s), ziet helaas ook dat de inlichtingendiensten tijdens hun zoektocht wat extra vangst mogen meenemen. Veiligheidsdiensten mogen nu al gericht communicatie aftappen die via kabels loopt, en ongericht informatie die 'door de lucht' gaat. Met deze wet mag er meer, want die strekt zich uit tot alle communicatiemiddelen. Denk bijvoorbeeld aan informatie in slimme horloges. En net als bij de visserij komt er met een groot fijnmazig net ook via de kabel meer bijvangst mee. Dit is waarom de wet door hoeders van onze privacy als Bits of Freedom en Arjen Lubach de 'sleepnetwet' gedoopt werd, en het mogelijk laatste referendum van Nederland de bevoegdheden van de Nederlandse inlichtingendiensten als onderwerp gaat krijgen. <

Jos Damen is hoofd Bibliotheek & Informatie van het Afrika-Studiecentrum, Universiteit Leiden